เรื่องเสร็จที่ ๕๙/๒๕๐๗

บันทึก

เรื่อง ความรับผิดตามกฎหมายของนายแพทย์ผู้กระทำการวิจัยในวิชาแพทย์

ตามหนังสือสำนักนายกรัฐมนตรี ที่ สร.๐๑๐๑/๑๑๑๑ ลงวันที่ ๒๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๐๗ ว่า มหาวิทยาลัยแพทยศาสตร์รายงานว่า ที่ประชุมคณบดีมหาวิทยาลัยแพทยศาสตร์ได้พิจารณาและอนุมัติเงินอุดหนุนแก่โครงการเรื่องการศึกษาถึงการใช้ตาดำของชะนีในการผ่าตัดเปลี่ยนตาดำในผู้ป่วย ของนายแพทย์ พิศักดิ์ สุ่มสวัสดิ์ อาจารย์เอก แผนกวิชาจักษุวิทยา ซึ่งคณะแพทยศาสตร์และศิริราชพยาบาลเป็นผู้เสนอแต่ที่ประชุมตั้งข้อสังเกตว่า การกระทำวิจัยในคนโดยใช้อวัยวะสัตว์มาใส่นั้น อาจเกิดเป็นปัญหาถึงความรับผิดในทางกฎหมายขึ้นได้ ซึ่งเรื่องนี้ศาสตราจารย์นายแพทย์สงกรานต์ นิยมเสน เสนอความเห็นว่า ควรดำเนินการขั้นทดลองจนได้ข้อมูลชั้นมาตรฐาน (Basic Data) เป็นที่แน่นอนก่อน จึงเริ่มทำการผ่าตัดใส่ในมนุษย์ มิฉะนั้นอาจจะเป็นความผิดทางอาญาฐานประมาทหรือละเมิดตามกฎหมายแพ่งได้ สำนักนายกรัฐมนตรีได้พิจารณาแล้วเห็นว่า แม้จะเป็นโครงการวิจัยเพื่อประโยชน์ในวิชาการแพทย์ซึ่งอยู่ในขั้นทดลองศึกษาค้นคว้า ก็อาจมีปัญหาความรับผิดต่อความเสียหายทั้งในทางชีวิตและร่างกายเกิดขึ้นในขณะนั้นหรือหลังจากระยะเวลานั้นได้ จึงขอให้คณะกรรมการกฤษฎีกาพิจารณาว่า ผู้ที่กระทำการวิจัยตามโครงการดังกล่าวรวมทั้งมหาวิทยาลัยแพทยศาสตร์จะต้องรับผิดต่อความเสียหายใด ๆ ซึ่งอาจเกิดขึ้นแก่คนไข้ผู้สมัครใจจะรับการทดลองในฐานใดและตามกฎหมายใดบ้าง

คณะกรรมการกฤษฎีกา (กรรมการร่างกฎหมาย กองที่ ๑) ได้พิจารณาพร้อมด้วยผู้แทนมหาวิทยาลัยแพทยศาสตร์แล้ว มีความเห็นว่า การกระทำแก่ร่างกายหรือจิตใจของบุคคลโดยนายแพทย์เพื่อประโยชน์ในการรักษาโรคหรือเพื่อประโยชน์แก่สุขภาพอนามัยของบุคคล เฉพาะอย่างยิ่งเมื่อผู้กระทำก็ได้ยินยอมให้กระทำด้วยนั้น ย่อมจะถือไม่ได้ว่าการกระทำของนายแพทย์เป็นการทำร้ายร่างกายโดยเจตนา แต่ถ้าการกระทำนั้น ผู้กระทำได้กระทำโดยปราศจากความระมัดระวังตามที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายอาญามาตรา ๕๙ วรรคสี่ ซึ่งมีว่า “กระทำโดยประมาท ได้แก่กระทำความผิดมิใช่โดยเจตนา แต่กระทำโดยปราศจากความระมัดระวังซึ่งบุคคลในภาวะเช่นนั้นจักต้องมีตามวิสัยและพฤติการณ์ และผู้กระทำอาจใช้ความระมัดระวังเช่นว่านั้นได้ แต่หาได้ใช้ให้เพียงพอไม่” ผู้กระทำก็อาจมีความผิดฐานทำร้ายร่างกายโดยประมาท และอาจต้องรับผิดฐานละเมิดในทางแพ่งได้

การวินิจฉัยว่าการกระทำอย่างใดเป็นการกระทำโดยประมาท หรือใช้ความระมัดระวังไม่เพียงพออันจะเป็นความผิดนั้น ก็ต้องพิจารณาตามข้อเท็จจริงทั้งในทางหลักวิชาและทางปฏิบัติ ตลอดทั้งฐานะส่วนตัวของผู้กระทำการวิจัยและความเหมาะสมแก่กรณีเป็นเรื่อง ๆ ไป

ส่งพร้อมหนังสือที่ สร.๐๙๐๓/๒๔๒๖ ลงวันที่ ๒๓ เมษายน ๒๕๐๗

ซึ่งพอจะกล่าวเป็นหลักได้ว่า ถ้าผู้กระทำการวิจัยได้กระทำไปโดยไม่มีความรู้ความชำนาญเพียงพอ และไม่ใช้ความระมัดระวังอันสมควรแก่ฐานะของตน ย่อมถือได้ว่ากระทำโดยประมาท แต่อย่างไรก็ตาม คณะกรรมการกฤษฎีกาไม่อาจให้ความเห็นได้ว่า วิธีดำเนินงานวิจัยตามโครงการวิจัยของนายแพทย์พิศักดิ์ สุ่มสวัสดิ์ นั้น เป็นวิธีที่สมควรแก่กรณีแล้วหรือไม่ เพราะเมื่อพิจารณาในแง่ความผิดทางคดี ย่อมเป็นเรื่องที่ศาลจะต้องวินิจฉัยชี้ขาดจากพยานหลักฐานของคู่ความทั้งสองฝ่ายที่นำสืบเสนอต่อศาล และความเห็นของพยานผู้เชี่ยวชาญย่อมเป็นเครื่องประกอบการวินิจฉัยที่สำคัญส่วนหนึ่ง ตามที่ศาสตราจารย์นายแพทย์สงกรานต์ นิยมเสนให้ความเห็นว่าควรกระทำการวิจัยจนได้ Basic Data เสียก่อนแล้ว จึงทำการขั้นผ่าตัดผู้ป่วยต่อไปนั้น เป็นความเห็นในหลักวิชาว่าเป็นเหตุให้เกิดผลแห่งความเสียหายขึ้น แต่ถ้ามีความเห็นของผู้อื่นประการใดอีก ก็เป็นปัญหาข้อเท็จจริงที่จะต้องพิเคราะห์เหตุผลของทั้งสองฝ่าย

สำหรับมหาวิทยาลัยแพทยศาสตร์จะต้องรับผิดด้วยหรือไม่นั้น ถ้าลำพังผู้กระทำการวิจัยกระทำการโดยประมาทในเรื่องนี้ มหาวิทยาลัยต้องรับผิดในทางอาญาอย่างใดไม่ เพราะไม่มีกฎหมายบัญญัติให้รับผิด แต่ถ้าเป็นเรื่องที่มหาวิทยาลัยถึงแก่บังคับหรือยุยงส่งเสริมให้ผู้วิจัยกระทำการอันเป็นการประมาทที่มีโทษทางอาญา เพื่อให้สมประโยชน์ของมหาวิทยาลัยโดยตรง มหาวิทยาลัยก็อาจมีความรับผิดในทางอาญาในฐานะที่มหาวิทยาลัยเป็นผู้ประมาทเอง (เทียบคำพิพากษาฎีกาที่ ๒๑๙/๒๕๐๐ และ ๗๘๗ - ๗๘๘/๒๕๐๖)

ในทางแพ่งนั้น เมื่อปรากฏว่าผู้กระทำการวิจัยได้กระทำไปในฐานะเป็นผู้แทนของมหาวิทยาลัยตามหน้าที่ มหาวิทยาลัยก็ต้องร่วมรับผิดกับผู้กระทำการวิจัยตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๗๖[๑] นั้นด้วยหากการกระทำนั้นเป็นการกระทำโดยประมาท

(ลงชื่อ) เสกล บุณยัษฐิติ
(นายเสกล บุณยัษฐิติ)
รองเลขาธิการคณะกรรมการกฤษฎีกา
รักษาราชการแทน เลขาธิการคณะกรรมการกฤษฎีกา

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา
เมษายน ๒๕๐๗

---

[๑] มาตรา ๗๖ ผู้จัดการทั้งหลายก็ดี ผู้แทนอื่นๆ ก็ดี ของนิติบุคคล หากทำการตามหน้าที่ได้ทำให้เกิดความเสียหายอย่างหนึ่งอย่างใดแก่บุคคลอื่นไซร้ ท่านว่านิติบุคคลจำต้องเสียค่าสินไหมทดแทนเพื่อความเสียหายนั้น แต่มีสิทธิจะไล่เบี้ยเอาแก่ตัวผู้เป็นต้นเหตุทำความเสียหายได้ภายหลัง

ถ้าและความเสียหายแก่บุคคลอื่นนั้นเกิดแต่ทำการอันใดอันหนึ่ง ซึ่งมิได้อยู่ภายในขอบวัตถุที่ประสงค์แห่งนิติบุคคลนั้นไซร้ ท่านว่าสมาชิกหรือผู้จัดการทั้งหลายเหล่านั้นบรรดาที่ได้ออกเสียงลงมติให้ทำการเช่นนั้น กับทั้งผู้จัดการและผู้แทนอื่นๆ ทั้งหลาย บรรดาที่ได้เป็นผู้ลงมือทำการ จะต้องรับผิดร่วมกันออกใช้ค่าสินไหมทดแทน